

MESURANT ELS VERBS DE MESURA: REFLEXIONS AL VOLTANT DE LES NOCIONS DE TRANSITIVITAT I COMPLEMENT*

1. INTRODUCCIÓ

Aquest article té com a objectiu proposar una anàlisi dels anomenats verbs de mesura. Aquesta classe de predicats està formada per un conjunt de verbs estatius que es construeixen acompanyats d'un complement que expressa quantitat (vg. LEVIN, 1993). A (1) hi tenim uns quants exemples.

- (1)
  - a. El Joan pesa cinquanta quilos
  - b. La pel·lícula dura tres hores
  - c. El cotxe va costar el sou de tres mesos

Els verbs de mesura tenen un paper força controvertit a les gramàtiques i als diccionaris perquè són de difícil classificació. Les propietats nocionals i formals del complement de quantitat¹ fan que sigui difícil classificar aquests predicats dintre del grup dels verbs transitius o dels intransitius. Així, el terme de mesura expressa una noció associada típicament als complements circumstancials, la quantitat, però té característiques formals de complement directe. Repassarem aquestes característiques en els apartats següents i intentarem donar resposta a la clàssica pregunta escolar de si el complement de mesura és un complement directe o bé un de circumstancial. L'objectiu d'aquest article

* Aquest treball s'ha beneficiat dels ajuts a la recerca BFF2003-08364-C02-01 (Ministeri d'Educació i Ciència i FEDER) i 2005SGR-00753 (Generalitat de Catalunya). Agraïxo també a la professora Gemma Rigau els seus comentaris i suggeriments a les versions prèvies d'aquest article.

1. Al llarg d'aquest article emprarem els termes complement de mesura, complement de quantitat i sintagma de mesura (SM, a partir d'ara) indistintament per referir-nos al terme quantificacional que apareix com a complement dels verbs de mesura.

és acabar amb aquesta antiga discussió i començar-ne una altra sobre la validesa i utilitat d'etiquetes estàtiques en la descripció i explicació lingüística.

Un dels principals problemes que planteja la noció de transitivitat (tant en la formulació clàssica com en l'escolàstica i la tradicional, vg. CANO AGUILAR, 1981) és que inclou el concepte d'*acció* com un dels seus trets definitoris. Així, els clàssics definien la transitivitat a partir de la capacitat d'un verb d'aparèixer en la construcció de passiva perifràstica, construcció restringida als verbs d'acció. D'altra banda, els escolàstics, i d'aquí les gramàtiques tradicionals, anomenen transitius a aquells verbs que necessiten d'un altre element oracional sobre el qual exercir l'*acció* verbal. Com a conseqüència, els verbs estatius queden exclosos de la definició. S'inclouen posteriorment atenent només a qüestions formals i a la incorporació, a partir de la gramàtica escolàstica, del concepte de complement directe, noció que també planteja algunes dificultats.

Les definicions de complement directe a les gramàtiques tradicionals són descriptives i no responen a una definició teòrica. Es basen més aviat en una casuística, com podem observar a la gramàtica de Badia (1962: 173): «Complemento directo. Es aquél en el cual recae de manera inmediata la acción verbal, de suerte que indica la cosa realizada por esa acción verbal». La definició exclou un bon grapat de verbs considerats transitius, fins i tot pel propi autor. Només cal que ens fixem en l'exemple que dona per il·lustrar aquest punt: *La nena saltà els graons*. Observem que l'objecte de l'oració *els graons* no és producte de l'acció de *saltar*. De fet, la seva definició només inclou els verbs de creació i ignora tots els altres: els verbs estatius (*saber*), els verbs psicològics (*témer*), els verbs de contacte (*fregar*), etc. Tanmateix, Badia no els exclou com demostra el fet que acabi tractant tots aquests verbs a l'epígraf dels transitius.

En definitiva, les nocions de transitivitat i d'objecte directe de les gramàtiques tradicionals barregen criteris nociònals (per ex., que el verb expressi una acció o que el significat del verb no sigui complet per a l'expressió del pensament) i formals (per ex., que el complement directe es pugui pronominalitzar per un clític d'acusatiu o que l'oració activa es pugui transformar a passiva) que no sempre són coincidents.

El cas que ens ocupa n'és un exemple. D'una banda, els verbs de mesura són verbs estatius i, per tant, no s'ajusten a l'esquema *agent-acció-pacient* dels transitius prototípics. De l'altra, el complement de mesura tampoc és nocionalment un complement directe ja que dóna informació lligada als circumstancials, com ara l'expressió de la quantitat. No obstant això, el verb exigeix la presència d'aquest complement per a la bona formació de l'oració, tret característic dels complements directes. Així, les oracions de (2) anàlogues a les de (1) són agramaticals.²

- (2) a. *El Joan pesa
 b. *La pel·lícula dura
 c. *El cotxe va costar

En definitiva, la concepció de transitivitat i de complement dins les diferents gramàtiques i teories gramaticals han rebut tractaments diversos. És necessari, doncs, disposar d'una definició teòrica explícita i no d'una definició intuïtiva, basada només en la recollecció de diferents fenòmens i l'establiment de generalitzacions més o menys afortunades. Així doncs, tenint present tot això, intentarem aproximar-nos novament a la problemàtica dels verbs de mesura i a les preguntes clàssiques que plantegen. A més, veurem com el canvi de perspectiva des de la teoria gramatical ens obre nous camins d'investigació i com, també, sorgeixen nous problemes que caldrà resoldre.

2. PROBLEMES CLÀSSICS I NO TAN CLÀSSICS DELS VERBS DE MESURA

2.1. *El complement de mesura: entre el complement directe i el circumstancial*

Els verbs de mesura són els protagonistes d'un interessant debat al voltant de les nocions de transitivitat i complement. Per això ma-

2. Les oracions de (2) són en realitat només *aparentment* agramaticals. A les seccions posteriors demostrarem que el complement de mesura no és en realitat un complement obligatori.

teix, malgrat que la quantitat de verbs de mesura existents és força reduïda, trobem un epígraf dedicat a aquests predicats a gairebé totes les gramàtiques. Com ja hem apuntat, la discussió se centra principalment en establir la naturalesa del complement de quantitat. A la bibliografia hi trobem bàsicament dos tipus de respostes.

En primer lloc hi ha certs autors que opinen que el complement de mesura és simplement un complement directe, malgrat que expressi nocions properes als circumstancials. Aquestes anàlisis es basen en proves de tipus formal, com la possibilitat de reprendre aquests elements per un clític d'acusatiu (*No les pesa, quatre lliures*) o la substitució per un mot interrogatiu de complement directe (*Què pesa el Joan?*). Entre els autors que aposten per una anàlisi del Sintagma de Mesura (SM, a partir d'ara) com a complement directe destaquem Alcina i Blecua (1974); Bosque (1998); Cano Aguilar (1987); Hernanz i Brucart (1987); Ramos (1992); Ruaix (1988); Cinque (1990); Rizzi (1990); Adger (1994); Alarcos (1994); Renzi (1995).

L'altre pol de la discussió el constitueixen les anàlisis que tracten els complements de mesura com a adjunts. Així, Grevisse (1993) els considera complements adverbials essencials i els diferencia dels complements circumstancials perquè els primers acompanyen al verb obligatòriament. De la mateixa manera, Gràcia (1989) els tracta com a elements adjunts però els col·loca en una posició més propera al verb, de forma que els separa dels adjunts prototípics. Rosselló (2002), de manera semblant, assenyala les propietats que fan els SM propers als arguments però els acaba classificant com a adjunts a partir de propietats com l'extracció o restriccions sobre la pronominalització.³

3. Per qüestions d'espai deixarem de banda altres anàlisis interessants. Per exemple, en línia amb el segon tipus d'anàlisi, Zamparelli (1995) defensa la idea que el terme de mesura és un adjunt que es troba en la posició d'especificador d'una projecció de grau que quantifica el sintagma verbal. Aquesta quantificació de grau és sempre present en la semàntica del predicat en qüestió. Tanmateix, l'existència d'usos absoluts (*Aquestes entrades no valen*) sense quantificació (vg. GINEBRA i MONTSERRAT, 1999) sembla indicar que aquests predicats no contenen sempre un argument de grau. A la secció 2.3. tornarem a aquesta qüestió relacionada, al nostre entendre, amb l'heterogeneïtat de la classe dels verbs de mesura. També, Smith (1992) proposa una anàlisi del complement de quantitat semblant a la dels arguments meta de les construccions de doble objecte, com les que té l'anglès (*John gave Mary the book*). Aquesta anàlisi, però,

Finalment, hi hauria una tercera família d'anàlisis que eviten la discussió tradicional de més amunt i aposten per una de diferent. Dintre d'aquest grup trobem aquells treballs que tracten el terme de quantitat com un predicatiu obligatori dirigit al subjecte. El verb es considera un verb gairebé copulatiu i el contingut predicatiu recau bàsicament en el SM. Aquesta anàlisi és la defensada per Kegl i Fellbaum (1988), Demonte i Masullo (1999), Hale i Keyser (2002), i més recentment per Corver (2006) i Zubizarreta i Oh (en premsa). Si bé, aquest enfocament defuig la discussió esbossada més amunt tampoc resol cap dels interrogants plantejats. Tornarem a tractar aquest tipus de proposta més endavant a l'apartat 3.

Molts autors, però, no són gaire clars en les seves conclusions i barregen trets de totes les opcions. Per exemple, Fabra (1956) afirma que aquests termes tenen un comportament semblant als arguments a partir de les proves de la pronominalització. Amb tot, en un altre paràgraf assegura que no es tracta «de verbs pròpiament transitius ni de complements estrictament d'acusatiu». ⁴ En termes molt semblants, Bonet i Solà (1986) afirmen que els complements de mesura reben cas acusatiu, com els complements directes, però analitzen els verbs de mesura dintre del grup dels verbs intransitius (vg BONET i SOLÀ, 1986: 76).

Les proves a favor i en contra de les anàlisis esmentades provenen de la gramàtica tradicional i, també, de resultats més recents en el marc de la gramàtica generativa. En aquest apartat repassarem breument algunes d'aquestes característiques. Parlarem també d'un altre tret característic que ha passat inadvertit a les anàlisis prèvies: el comportament variable dels verbs de mesura respecte de la inacusativitat. Veurem que, en aquest sentit, l'opció de prescindir de la noció de transitivitat a favor d'una classificació dels predicats en termes de presència/absència d'argument extern (seguint PERLMUTTER, 1978, BURZIO, 1986 i el mateix FABRA, 1956) pot aportar una nova visió d'aquesta

---

no resulta plausible ja que és difícil explicar com és possible que les llengües romàniques disposin de construccions amb verbs de mesura i no de construccions de doble objecte. Deixem, doncs, aquesta opció fora del nostre estudi.

4. Tanmateix aquesta afirmació és atribuïda a Coromines i no al mateix Fabra (vg. ROSSELLÓ, 2002).

problemàtica i ens pot conduir a la seva resolució. Desenvoluparem aquesta idea a la secció 3.

2.2. *Qüestions clàssiques: el complement de mesura*

En aquesta secció repassarem les qüestions que s'han plantejat tradicionalment al voltant del complement de mesura. Restringirem la nostra atenció a quatre de les propietats més comentades a les gramàtiques tradicionals: l'obligatorietat, l'alternança amb adverbis de grau, la pronominalització i el mot interrogatiu.

2.2.1. *Obligatorietat*

Un dels trets definitoris d'argument o de complement directe és el seu caràcter obligatori. De fet, és freqüent trobar en la definició de verb transitiu alguna referència a aquesta propietat. Així, els verbs transitius es consideren verbs que necessiten d'un altre element, el complement directe, per completar el seu significat (vg. CANO AGUILAR, 1981). Aquesta visió, però, passa per alt una gran quantitat de casos, com els anomenats adjunts obligatoris (per ex. *La Maria s'ha portat *(bé)*) o els usos absoluts d'un determinat subconjunt de verbs transitius (per ex., els verbs que es construeixen amb un objecte hiponímic, *El Joan va cantar (una cançó)*). Malgrat aquests evidents contraexemples aquesta propietat ha estat considerada com una de les més rellevants a l'hora de qualificar els sintagmes de mesura com a arguments o quasi-arguments (vg. RAMOS, 1992).

Certament, a primer cop d'ull, els Sintagmes de Mesura són complements obligatoris del verb com es pot veure en els exemples de (2) que torno a reproduir a (3).

- (3) a. *El Joan pesa
- b. *La pel·lícula dura
- c. *El cotxe va costar

Tanmateix, en determinats contextos el SM es pot ometre, com ara, en contextos de negació o en presència d'un altre element prediatiu, fet que no passa amb els veritables complements directes, com podem veure a (4b).

- (4) a. Les embarassades poden fer exercici dins l'aigua ja que, a l'aigua, la panxa no pesa⁵
- b. *En cas d'avaria aquesta màquina de cafè no prepara
- c. Aquella pel·lícula dura hasta las cuatro (castellà)
- d. Estas entradas sí que valen para aquel museo (castellà)

De fet, el significat dels verbs de mesura i el nostre coneixement pragmàtic del món fan que la presència d'aquest terme sigui necessària perquè la proferència de l'oració sigui adequada al context. Així, asseverar que *el Joan pesa* en el sentit que «el Joan es troba en possessió de pes» resulta pragmàticament inadequat ja que és una informació irrellevant, atès el nostre coneixement sobre les entitats físiques. Tanmateix, l'existència d'usos absoluts d'aquests predicats és força més freqüent del que pot semblar a primer cop d'ull (vg. GINEBRA i MONTSERRAT, 1999).

- (5) a. Tots els cossos pesen
- b. Sí que dura, el discurs
- c. No tardis/triguís a venir
- d. És un professor que val

2.2.2. Alternança amb adverbis de grau

A diferència dels complements directes prototípics, el complement de mesura pot alternar amb un adverbi de grau. De fet, en

5. Fixem-nos que, en alguns usos absoluts, el verbs de mesura permeten una interpretació quantificada del predicat, com si hi hagués un adverbi de grau encobert. Així, l'exemple *el Joan pesa* pot significar 'el Joan pesa molt'. Observem que els verbs de mesura comparteixen aquesta propietat amb altres verbs inergatius. Per exemple, *El Joan canta* pot significar en certs contextos *el Joan canta molt*. De fet, és curiós que els verbs de mesura hagin estat classificats com a inacusatius quan cap altre verb inacusatiu permet aquestes lectures quantificacionals (*El Joan va morir, **Sí que va arribar*), excloent, però algun verbs estatiu (ex. *Encara falta!*). Tornarem a aquestes qüestions a la secció 2.3.3.

aquest sentit es comporten com els verbs intransitius que seleccionen un objecte cognat com, per exemple, *beure*, *menjar* o *dormir*. La semblança d'aquests verbs amb els verbs de mesura ha estat assenyalada per alguns autors que consideren els complements de mesura com un tipus d'objecte hiponímic (vg. REGULA i JERNEJ, 1965; CANO AGUILAR, 1981). De fet, el SM és un hipònim de l'arrel verbal perquè especifica un tipus concret de mesura.⁶ Discutirem aquesta hipòtesi més endavant.

- (6) a. El Joan pesa poc / El Joan pesa 55 quilos
 b. El Joan ha preparat pasta / *El Joan ha preparat poc
 c. El Pep corre molt / El Pep corre la marató

Un cop més, aquesta propietat resulta inexplicable per a aquelles teories que tracten els verbs de mesura com a predicats inacusatius que, justament, no permeten mai una interpretació quantificacional del modificador de grau (BOSQUE i MASULLO, 1998).⁷ Si bé, alguns predicats inacusatius (ex. els verbs meteorològics o certs estatus) admeten també lectures quantificacionals d'intensió (vg. 9). A l'apartat 2.3.3 veurem com és qüestionable la pertinença de tots aquests predicats, inclosos els de mesura, en el grup dels verbs inacusatius.

6. En contra d'aquesta anàlisi, Rosselló (2002) argumenta que els sintagmes de mesura es comporten de manera diferent als objectes dits cognats en certs contextos. Per exemple, el sintagma de mesura no es pot reprendre per un pronom d'acusatiu deixant un quantificador universal *in situ*:

- (i) a. Va cantar totes les cançons → les va cantar totes
 b. *Peso tots aquests quilos ? → els peso tots ?

Tanmateix, com veurem a la secció 2.3.1, el complement de mesura es caracteritza per no ser un element referencial, com demostren àmpliament Adger 1994, Rizzi 1990, entre d'altres. La veritable raó que fa que l'oració de (i)b sigui agramatical és que la construcció de (i) imposa una interpretació específica del complement, incompatible amb el terme de quantitat.

7. Aquests autors distingeixen quatre tipus d'interpretacions possibles per als quantificadors de grau en el domini verbal: la quantificació esdevenimental (sobre una variable esdevenimental), la quantificació de duració (sobre una variable temporal), la quantificació argumental (sobre l'argument mateix) i la quantificació inherent (es quantifica sobre l'arrel verbal mateix). Observem que l'exemple de més amunt permet una lectura de quantificació esdevenimental (ex. *El Joan va venir moltes vegades a Badalona*) no rellevant en aquest cas.

- (7) a. *El Joan va arribar molt
 b. Va nevar molt a Barcelona, l'hivern passat
 c. Encara queda força per Nadal

2.2.3. Pronominalització

El complement de mesura, com els objectes directes canònics, es pot pronominalitzar per un clític d'acusatiu o per un clític partitiu. De fet, molts autors (BELLETTI i RIZZI 1981, BURZIO 1986 i CINQUE 1990) defensen que la pronominalització per *en* és prova suficient per considerar que el terme de mesura ocupa una posició d'objecte.

- (8) a. Trois et demi ça les vaut a peu près (francès)
 b. En pesa vint, de quilos (català)
 c. Quanti ne pesavi allora (di chili)? (italià)

El terme de mesura també pot ser reprès per un clític d'acusatiu tot i que només en construccions molt determinades, com les construccions de dislocació (9a) i alguns exemples de pronominalització anfòrica interoracional⁸ (vg. 9b).

- (9) a. No les val, dues-centes pessetes
 b. A: Heu recorregut tres quilòmetres o no?
 B: Sí que els hem recorreguts

És cert, si més no, que és difícil trobar aquest tipus d'exemples ja que el clític d'acusatiu implica una interpretació referencial de l'objecte incompatible generalment amb el complement de quantitat (vg. secció 2.3.1., també ADGER, 1994).

Finalment, i contràriament a l'opinió d'alguns autors (ex HERNANZ i BRUCART, 1987), la possibilitat de pronominalitzar un complement de quantitat no es troba restringida al grup dels sintagmes de

8. Amb tot, aquesta construcció no és acceptada per alguns autors. Per exemple, Cinque (1990) restringeix la pronominalització d'acusatiu dels termes de mesura exclusivament als contextos de dislocació, en italià. En canvi, com hem vist, en català hi trobem alguns exemples.

mesura seleccionats,⁹ sinó també a aquells que denoten nocions clarament circumstancials com alguns complements temporals o locatius que denoten una extensió, com adverteix Fabra (1956).¹⁰

- (10) a. No els ha caminat quatre quilòmetres
b. No les vaig poder dormir les vuit hores ahir¹¹

2.2.4. *El complement de mesura i el mot interrogatiu.*

El mot interrogatiu d'objecte es pot utilitzar per preguntar sobre el complement de quantitat dels verbs de mesura. Aquest patró es repeteix a gairebé tot l'àmbit romànic¹² (vg. en italià, Renzi, 1995: p. 31;

9. Recordem que els SM a vegades es consideren complements regits (amb els verbs *pesar*, *durar*, *valer*, etc.) i, a vegades, adjunts (amb verbs com *caminar*, *saltar*, *escombrar*, etc.) (vg. RIGAU, 2002: §15.3.5 de la GCC). Com més endavant veurem, nosaltres no assumirem aquesta distinció. Com podem veure a 10, ambdós tipus de complements tenen un comportament formal semblant.

10. Per a Fabra la noció de complement-acusatiu és independent de la de verb transitiu i de la d'afectació: «els verbs com *dormir*, *caure* o *caminar*, que no denoten una acció que recaigui sobre cap persona o cosa, es denominen verbs *intransitius*. Però això no vol dir que aquells [els verbs transitius] no puguin usar-se mai sense l'adjunció d'un complement-acusatiu, ni aquests no puguin admetre algun cop l'adjunció d'un tal complement» [FABRA, 1956: §66].

11. Estem d'acord amb Hernanz i Brucart (1987) que no tots els complements de quantitat es poden pronominalitzar. Així, resulten agramaticals casos com **Pedro las habló, tres horas*. Observem, però, que les oracions de dislocació amb represa de clític imposen com a condició necessària que l'element dislocat estigui lligat al discurs (vg. CINQUE, 1990; BOECKX, 2003). Fixem-nos que, si fem predictable i disloquem el complement de quantitat, l'exemple millora, ^{??}*No las podré hablar seguidas, tantas horas*; tot i que és cert que no resulta plenament acceptable. En canvi amb verbs com *dormir*, *viure* o *caminar* la construcció és possible. La diferència entre els verbs que permeten la pronominalització d'acusatiu dels adjunts de quantitat i els que no la permeten pot estar relacionada amb la possibilitat dels darrers d'aparèixer amb un objecte cognat (cat. *Cantar una cançó*, *Ballar una sardana*, cast. *Hablar un asunto*, etc). És possible que aquest complement hi sigui sempre present però que en certs casos sigui fonològicament buit. La seva presència impedeix, però, que el complement de quantitat valori els seus trets de cas estructural en aquests contextos. Aquests verbs serien, per tant, transitius sempre, fins i tot en els usos dits absoluts. Deixem, però, aquesta qüestió pendent d'investigació.

12. Gràcia (1989) qualifica l'oració de 13c de marginal. Hem de dir, però, que aquesta no és la percepció de la majoria dels parlants consultats. Segurament, hi ha

en francès Grevisse, 1993; en català, Rosselló, 2002; en portuguès, Bechara, 2001).

- (11) a. Cosa pesi?
 b. Que coûte cette voiture?
 c. Què val un café al Parlament de Catalunya?

Al costat d'aquest model de preguntes, hi coexisteix un altre encapçalat pel terme interrogatiu de quantitat *quant*. Fixem-nos que, a diferència dels objectes directes canònics, l'ús del pronom interrogatiu de quantitat no força l'aparició del clític partitiu (cf. 12a amb 12d, de BRUCART i RIGAU, 2002).¹³

- (12) a. Quanto pesi?
 b. Combien coûte cette voiture?
 c. Quant valen aquestes entrades?
 d. Quants *(en) necessites, tu?

Els exemples que hem vist fins ara han donat arguments tant als investigadors que consideren els SM com a complements directes,

---

molta variació dialectal; per exemple, en mallorquí, només l'opció de «què val?» és gramatical (vg. ROSSELLÓ, 2002).

13. Freqüentment, la normativa (vg. GREVISSE, 1993 o el *Diccionario Panhispánico de Dudas* 2005) ha qualificat les construccions amb el pronom interrogatiu *qué* de col·loquials i no recomanables en un registre formal. De fet, el *Diccionario Panhispánico de Dudas* compara les oracions de (14) amb oracions com les que veiem a (i), on el pronom interrogatiu *qué* pot substituir un adjunt instrumental, de manera, de temps o de lloc.

- (i) a. ¿Qué vas, *(al cine)?
 b. ¿Qué lo has hecho, *(con un martillo)?
 c. ¿Qué llegaste *(ayer)?

Fixem-nos, però, que no es tracta ni molt menys del mateix fenomen. En primer lloc, les oracions de (i) són interrogatives totals (responen amb els mots sí/no), mentre que les de (14) són interrogatives parcials. En segon lloc, a les oracions de (i) l'adjunt hi ha d'aparèixer obligatòriament i sempre es troba desplaçat a la dreta. De fet, les oracions equivalents a (i) serien les de (ii) i no pas les de (14).

- (ii) a. ¿Qué durarán las obras, tres semanas?
 b. ¿Qué té costó el coche, seis mil euros?
 c. ¿Qué tardó el presidente, dos horas?

com a aquells que els qualifiquen de circumstancials. Com podem observar, és difícil desempatar entre totes dues opcions. Al següent apartat veurem noves dades que ens permetran aprofundir en aquesta qüestió.

2.3. *Noves qüestions: els verbs de mesura i la transitivitat*

En aquesta secció examinarem tres propietats dels verbs de mesura que no havien estat tractades prèviament a les gramàtiques tradicionals: les dades de l'extracció, el comportament dels verbs de mesura en la construcció causativa romànica i, finalment, el comportament variable dels verbs de mesura respecte de la inacusativitat. Aquestes propietats ens permetran adoptar una nova perspectiva de la problemàtica suscitada per aquests predicats que desenvoluparem a la secció 3.

2.3.1. *El complement de mesura i la referencialitat*

La investigació en el marc de la gramàtica generativa ha aportat noves proves que afavoreixen l'anàlisi del complement de mesura com a adjunt. Així, els complements de mesura, a diferència dels complements argumentals, no poden ser extrets d'il·les febles (d'ADGER, 1994) i, a més, no poden legitimar forats parasítics.

- (13) a. *What_i did you wonder whether the book cost? (anglès)
Què AUX.NEG tu preguntar-se si el llibre va costar?
 'Què et preguntaves si el llibre costava?'
 b. What didn't you think that Anson saw t_i?
Què AUX.NEG tu pensar que Anson va veure
 'Que no pensava Anson que havia vist?'
- (14) a. What_i did you weigh t_i without selling __?
Què AUX tu pesar sense vendre
 'Què vas pesar sense vendre?'
 b. *How much_i did the house cost t_i without being worth __?
Quant AUX la casa costar sense valdre

Aquestes dues proves, al costat d'altres, i el fet que el comportament del SM sigui especial en moltes llengües¹⁴ fan pensar que part de les seves propietats particulars es deriven dels seus trets semàntics, més que no pas de les restriccions de selecció dels predicats verbals. De fet, molts autors han observat que els SM no disposen d'una capa de determinació (vg. DEMONTE i MASULLO, 1999; RIZZI, 1990; ADGER, 1994, entre d'altres). En són prova la incompatibilitat d'aquests termes amb quantificadors universals (KLOOSTER, 1972; ADGER, 1993, 1994; ZAMPARELLI, 1995; SÁNCHEZ, 1999; MORZYCKI, 2004) i les relacions d'abast que estableixen amb altres termes quantificats (vg. CORVER, 2006).

- (15) a. Every farmer weighed twenty pigs [$\exists > \forall$; $\forall > \exists$] (anglès)
Tots granger pesava vint porcs
 'Tots els grangers pesaven vint porcs'

14. Aquest patró es repeteix, a més, en llengües de famílies lingüístiques ben diferents. Així, en trobem exemples tant en anglès (KEGL i FELLBAUM, 1988; HALE i KEYSER, 2002), com en gaèlic (ADGER, 1993) o en turc (ADGER, 1994). Per exemple, en basc el complement de mesura no concorda obligatòriament amb el verb, a diferència dels objectes directes prototípics.

- (i) Mariak 60 kilo pisatzen du /ditu
Maria.erg 60 quilo pesar aux.obj.sg/ aux.obj. pl
 'La Maria va pesar 60 quilos'
- (ii) Mariak bi kilo tomate erosi ditu / *^{1/2}du
Maria.erg dos quilos tomàquet comprar aux.obj.pl/ aux.obj. sg
 'La Maria va comprar dos quilos de tomàquets'

A les llengües eslaves, com el polonès, per exemple, els objectes directes canònics canvien el cas acusatiu pel genitiu en les oracions negatives. Aquesta alternança, però, no és obligatòria amb els termes de mesura.

- (1) *Jan wazy czterdzieści kilogramów.*
Jan.NOM pesar quaranta.ACC.PL quilo.GEN.PL 'El Jan pesa quaranta quilos'
- (2) *Jan nie wazy czterdzieści kilogramów/ czterdziestu kilogramów*
Jan.NOM no pesar quaranta.ACC.PL quilo.GEN.PL/ quaranta.GEN.PL kilo.GEN.PL
 'El Jan no pesa quaranta quilos'
- (3) *Jan kupił dwa kilogramy pomidorów*
Jan.NOM comprar.PAS.3.MASC.SG dos.ACC quilo.ACC.PL tomàquet.GEN.PL
 'El Jan va comprar dos quilos de tomàquets'
- (4) *Jan nie kupił dwóch kilogramów pomidorów /*
Jan.NOM no comprar.PAS.3.MASC dos.GEN quilo.GEN.PL tomàquet.GEN.PL
 **dwa kilogramy pomidorów*
dos.ACC quilo.ACC.PL tomàquet.GEN.PL
 'El Jan no va comprar dos quilos de tomàquets'

- b. Every farmer weighed sixty kilos [$*\exists > \forall; \forall > \exists$]
Tots granger pesava seixanta quilos
'Tots els grangers pesaven seixanta quilos'
 (16) a. *El barco pesa todos los cien kilos (castellà)

No és estrany, doncs, que el complement de quantitat s'hagi vingut considerant un adjunt, si tenim en compte que, per molts autors, la noció d'argument es troba vinculada a la noció d'element referencial que denota un participant de l'esdeveniment (vg. LONGOBARDI, 1995; RIZZI, 1990). Al contrari, altres autors sostenen que cal separar la noció de referencialitat de la d'argument (vg. ADGER, 1994).¹⁵ Veiem, doncs, que en definitiva, la nostra resposta dependrà de la definició teòrica d'argument que adoptem.

2.3.2. *El complement de mesura i la construcció causativa*

La construcció causativa romànica ens permet observar de forma clara la (in)transitivitat dels verbs de mesura ja que, en aquesta construcció, el subjecte del verb subordinat apareix en cas datiu si el verb és transitiu i en cas acusatiu si el verb és intransitiu (vg. 17). Sorprenentment, aquesta prova va ser ignorada per la majoria dels autors fins al treball de Smith (1992).

- (17) a. L' he fet menjar / *Li he fet menjar
 b. Li he fet menjar una poma / *L'he fet menjar una poma

En el cas dels verbs de mesura, com podem observar a (18), el francès i el català prefereixen els subjectes acusatius als subjectes da-

15. De fet, moltes de les característiques dels complements de mesura es poden explicar a partir de les seves propietats referencials, com ara la falta de concordança amb el participi passat en francès. Tal com demostra Obenauer (1992), per produir-se la concordança l'objecte ha de rebre una interpretació específica. D'altra banda, hi ha altres característiques associades als complements directes que depenen de les propietats aspectuals dels predicats verbals mateixos, com la impossibilitat de formar passiva (vg. GREVISSE, 1993; SMITH, 1992; RAMOS, 1992; HALE & KEYSER, 2002 o CORVER 2006), que es pot atribuir al fet que els verbs de mesura són verbs estatius i no d'acció.

tius. L'italià presenta un patró semblant amb l'única diferència que els subjectes datius es perceben sempre com agramaticals pels parlants consultats.

- (18) a. Son goût pour les repas gras $\text{li} / \text{?}^* \text{lui}$ a fait peser
100 kilos
b. Tot aquest menjar $\text{li} / \text{?}^* \text{li}$ ha fet pesar 80 quilos
c. Quella dieta tanto rigida $\text{li} / \text{?}^* \text{le}$ ha fatta pesare 50 chili

Resulta clar, doncs, que els verbs de mesura es comporten com a verbs clarament intransitius. En aquest sentit, el SM s'aparta dels objectes hiponímics (cf. REGULA i JERNEJ, 1965; CANO AGUILAR, 1981) i funciona com un veritable adjunt. Només en aquells casos de dislocació amb represa de clític acusatiu, on es lliga discursivament l'element dislocat, el subjecte de l'oració subordinada apareix en datiu.¹⁶

- (19) Quella dieta tanto rigida non glieli ha fatti ancora pesare, 50 chili¹⁷

Veiem, doncs, que el complement de quantitat s'interpreta com un adjunt excepte en certs contextos, com el de dislocació. De fet, la presència de cas acusatiu en l'element dislocat respon a condicions estructurals de la pròpia construcció, en concret, sobre la formació de cadenes inambigües originada pel desplaçament de l'element dislocat, com demostra Boeckx (2003). El terme de mesura és un adjunt, doncs, que en determinats contextos, com els de desplaçament, ha de valorar els seus trets d'acusatiu.

16. Amb tot, la referencialitat no juga un paper crucial en català com es pot observar en les causatives amb verbs que seleccionen un sintagma singular escarrit com a complement, el qual és clarament no referencial (no pot servir com a antecedent a un pronom**El Joan busca pisi i la Maria ja li'ha trobat*).

(i) *Li / *l' he fet portar corbata*

És important, però, deixar clar que els exemples de (25) i (i) no són forçosament contradictoris. La presència de cas estructural acusatiu en el terme de mesura ve imposada per la naturalesa de la construcció, concretament, pel desplaçament del terme de mesura.

17. Agraeixo aquest exemple al professor G. Cinque.

2.3.3. *Els verbs de mesura i la hipòtesi de la inacusativitat*

Perlmutter (1978) introdueix una classificació dels predicats verbals intransitius a partir de la presència/absència d'argument extern. Sota aquesta perspectiva, els verbs intransitius es poden escindir en dos grups: els inacusatius, l'únic argument dels quals és un argument intern, i el inergatius, l'únic argument dels quals és extern.

Els verbs de mesura s'han classificat unànimement com a verbs inacusatius tant de forma explícita (PERLMUTTER, 1978; KEGL & FELLBAUM, 1988; GRÀCIA, 1989; SMITH, 1992; ZAMPARELLI, 1995) com de forma implícita (KLOOSTER, 1972; HALE & KEYSER, 2002; ZUBIZARRETA & OH, 2004; CORVER, 2006).¹⁸ La principal raó d'això s'ha de buscar en la naturalesa estativa d'aquests verbs. Així, malgrat que els predicats estatius són difícils de classificar, perquè no responen a la majoria dels tests d'inacusativitat, l'estativitat es considera en si mateixa condició suficient per tractar un verb com a inacusatiu (vg. LEGENDRE, 1989). No és estrany, doncs, que els verbs de mesura hagin estat analitzats com a tals de forma gairebé automàtica.

Tanmateix, no podem deixar de banda, que els verbs de mesura presenten un comportament variable i que, per tant, la seva inacusativitat pot ser qüestionada, com il·lustrarem tot seguit a partir de les dades de la selecció de l'auxiliar en italià. Tot i que alguns autors ja havien observat la variabilitat d'aquests predicats (vg. GRÀCIA, 1989; SMITH, 1992), aquest fet passa desapercebut i es considera, simplement, com un mer accident que queda sense explicar.

No és fins a Sorace (2000, 2004) que s'analitza aquest fenomen. Aquesta autora examina el comportament de diferents classes verbals en diferents llengües (específicament, l'italià, el francès, l'alemany i el neerlandès) i ordena els resultats en una jerarquia descriptiva (la *Jerarquia de la Selecció de l'Auxiliar*, vg. Taula 1) segons el grau de variabilitat (interlingüística i intralingüística). Els grups dels

18. De manera excepcional, alguns autors, com Adger (1994), consideren els verbs de mesura com a verbs transitius. Tanmateix, la seva anàlisi admet les mateixes crítiques que les anteriors ja que analitza els verbs de mesura com a una sola classe semàntica i sintàctica.

extrems mostren un comportament consistent: poc variable i associat a judicis de gramaticalitat clars per part dels parlants. En canvi, els verbs que es troben al centre de la jerarquia —anomenats verbs no-centrals (*'non-core verbs'*)— presenten un comportament altament variable: vacil·lació en l'ús de l'auxiliar no associat a judicis clars per part dels parlants. Tal com es pot observar, el grup dels verbs no centrals es compon de dos grups verbals amb un comportament semblant: els verbs estatus i els verbs que denoten un procés no controlat.¹⁹

Canvi de lloc	selecció d'ÉSSER (menys variació)
Canvi d'estat	
Continuació d'un estat preexistent	→ Verbs no centrals
Existència d'un estat	
Procés no controlat	
Procés controlat (de moció)	
Procés Controlat (no de moció)	selecció d'HAVER (menys variació)

Taula 1: Jerarquia de la selecció de l'auxiliar

Els verbs de mesura, com altres verbs no centrals, mostren un patró molt variable, com podem veure als exemples de (20).²⁰

19. De fet, com podem observar a la Taula 1, per Sorace el grup dels verbs no centrals està format per tres classes verbals: continuació d'un estat preexistent (*sobreviure*), estat existent (*existir*) i procés no controlat (*brillar*). Ara bé, tal com demostra Mateu (2002), els verbs de continuació d'un estat preexistent i els verbs que denoten un estat existent es poden agrupar en una sola classe, la dels verbs estatus, ja que no existeixen propietats sintàctiques que els diferenciïn.

20. En aquest article deixarem de banda les dades d'altres llengües i només ens fixarem en les de l'italià que resulten més clarificadores. Tant en neerlandès com en francès els verbs de mesura seleccionen l'auxiliar *hebben* i *avoir* respectivament. Fixem-nos, però, que la selecció de l'auxiliar no ens permet aïllar el grup dels inacusatius en aquestes llengües. Per exemple, en francès, només els verbs de canvi d'estat tèlic seleccionen l'auxiliar *être* i, en neerlandès, només els verbs de canvi d'estat seleccionen l'auxiliar *zijn*, sense importar l'aspecte lèxic (vg. MATEU, 2002, per a més detalls). En llengües no indoeuropees s'observa un patró semblant. Per exemple, el basc ens dóna proves de la variabilitat dels verbs de mesura. En aquesta llengua, els verbs inacusatius seleccionen l'auxiliar *izan* (ie. ser) i els inergatius, l'auxiliar **edun* (ie. haver). En ge-

- (20) a. Il concerto è durato / ^{??}ha durato tre ore
 b. Tutti i sacchi sarebbero pesati / [?]avrebbero pesato cento chili
 c. Una tale gemma sarebbe valsa/ ^{*/?}avrebbe valso moltissimi soldi
 d. La machina è costata/ [?]ha costato seimila euro
 e. La barca ^{*/?}è misurata / ha misurato due metri

La variabilitat s'estén dins del mateix grup dels predicats de mesura de l'italià. De fet, podem establir una jerarquia atenent el grau d'acceptabilitat quan apareixen amb l'auxiliar *avere* o *essere* (vg. Taula 2).

Misurare	selecció— <i>avere</i> (menys variació)
Pesare	
Costare	
Durare	
Valere	selecció— <i>essere</i> (menys variació)

Taula 2. Jerarquia dels verbs de mesura en italià

Més concretament, alguns verbs de mesura com *pesare*, al mig de la jerarquia, poden seleccionar tots dos auxiliars indistintament. Altres verbs prefereixen l'auxiliar *essere*, com *durare* o *costare*. Finalment, verbs com *misurare* o *valere* accepten *avere* i *essere* respectivament amb poca variació entre els parlants. Tornarem a aquests fets a la secció 3 on defensarem la idea que, en realitat, aquesta classe verbal és més heterogènia del que s'ha considerat fins ara.

---

neral, els verbs de mesura es comporten com a inergatius excepte el verb *kostatu* (ie. costar) que pot seleccionar de forma variable tots dos auxiliars.

- (i) Jonek hiru kilo pisatzen du / ditu
*Jon*_{ERG} tres quilos pesat *haver*_{3SG} / *haver*_{3P}
 'El llibre ha costat dos euros
- (ii) Liburuak bi euro kostatzen da // Liburuak bi euro kostatzen du/ditu
*libre*_{ABS} dos euros costat *ser*_{3SG} // *libre*_{ERG} dos euros pesat *haver*_{3SG} / *haver*_{3PL}
 'El llibre ha costat dos euros

3. UNA ANÀLISI DELS VERBS DE MESURA

Com hem vist fins ara, els verbs de mesura mostren un comportament doblement variable: d'una banda, el complement de quantitat presenta característiques pròpies dels adjunts i dels arguments; de l'altra, els verbs de mesura exhibeixen trets propis dels predicats inergatius i dels predicats inacusatius.

De fet, la discussió sobre la inacusativitat dels verbs de mesura, presentada més amunt, fa més complexa la pregunta inicial al voltant de la (in)transitivitat d'aquests predicats. Aquesta discussió suposa l'abandonament d'una classificació dels tipus verbals a partir de la **noció de transitivitat, entesa en termes generals com la presència/absència d'un argument intern**, per una classificació que pren com a punt de partida la presència/absència d'argument extern. En aquest nou escenari, doncs, no ens importa tant la transitivitat dels verbs de mesura i, en conseqüència, el caràcter argumental (o no) del complement de quantitat, sinó si el subjecte d'aquests verbs és o no un veritable argument extern. Ens ocuparem, doncs, dels verbs de mesura a l'apartat 3.1. i deixarem l'anàlisi del seu complement per a la secció 3.2.

3.1. *La(/les) Classe(s) dels verbs de mesura*

En aquesta secció proposem una anàlisi dels verbs de mesura en el marc d'una teoria sintàctica de l'estructura argumental basada en els diferents treballs de Mateu i Rigau (2000), Mateu i Amadas (2001) i Mateu (2002), que s'inspiren en la línia de pensament iniciada per Hale i Keyser i desenvolupada a Hale i Keyser (1993), (2002), entre d'altres.

Com hem vist a l'apartat 2.3.3., resulta qüestionable que els verbs de mesura siguin inacusatius de manera uniforme, fet que planteja un problema *prima facie* per a una teoria homomòrfica de l'estructura argumental, com la plantejada a Mateu (2002) i que nosaltres assumim. Com és possible, doncs, que hi hagi variabilitat sintàctica dins d'una mateixa classe semàntica? De fet, els predicats no centrals (els

verbs estatus i els que denoten processos no controlats) es caracteritzen perquè mostren un comportament variable no associat, aparentment, a un canvi semàntic clar (vg. SORACE, 2000, 2004).

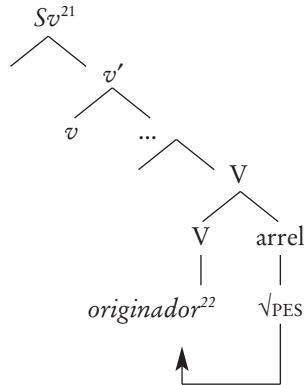
- (21) a. I dinosauri sono esistiti / ^{??}hanno esistito 65 milioni di anni fa
 b. Il telefono ha/ è squillato
 c. Ieri ha /è piovuto/nevicato/gradinato tutto il giorno

Ben mirat, els dos tipus de predicats no centrals tenen una característica semblant, són semànticament defectius en dos aspectes: la telicitat i l'agentivitat. En primer lloc, els verbs que denoten processos no controlats (*brillar, sonar, ploure*) es caracteritzen perquè el subjecte s'interpreta com un originador que no exerceix un control directe sobre l'esdeveniment: un originador no agentiu. En segon lloc, els predicats estatus (*existir, pesar, ocórrer*) es caracteritzen per ser defectius aspectualment (vg. SMITH 1997). Si ens observem la jerarquia de Sorace (vg. Taula 1) veurem que els verbs dels extrems són, o bé tèlics (ex. predicats de canvi de lloc, *arribar*), o bé predicats prototípicament agentius (processos controlats, *riure*). Hem de concloure, doncs, que aquests trets semàntics influeixen en el comportament sintàctic dels predicats verbals i, per tant, formen part de la seva estructura argumental.

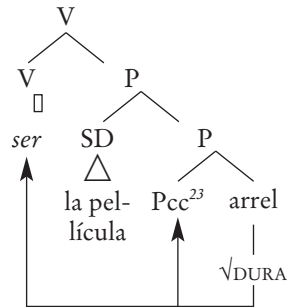
De fet, prototípicament, els verbs agentius es realitzen sintàcticament com a verbs inergatius i els verbs que típicament denoten esdeveniments fitats presenten una realització inacusativa. Seguint Mateu (2002), l'escenari conceptual denotat per algunes arrels verbals que no implica ni la presència d'un agent ni la presència de fitació permet que l'esdeveniment verbal es pugui construir semànticament de dues maneres: o bé com un procés originat per un element que no exerceix control sobre l'acció, o bé com un estat on s'atribueix una propietat a un element.

Tornant als verbs de mesura, podem dir que el contingut conceptual de les arrels de *pesar, durar, valer*, etc. denoten escenaris conceptuals que són compatibles amb dues construccions sintàctiques. Per tant, les dites arrels es poden inserir en dues configuracions sintàctiques diferents: una d'inergativa (22) i una d'inacusativa (23).

- (22) El Joan pesa seixanta quilos.

- (23) La pel·lícula dura tres hores

21. Anomenem Sv al nucli funcional on s'introdueix l'argument extern i on els trets de cas de l'argument intern es valoren com a acusatiu (CHOMSKY, 1995). En canvi, els verbs inacusatius no contenen aquesta projecció i, per tant, no poden assignar acusatiu a l'argument intern.

22. Això és, nucli verbal que denota una relació esdevenimental originada per una entitat no agentiva.

23. Pcc: preposició de coincidència central (cf. HALE, 1986): denota una relació de possessió entre dues entitats.

Des d'aquesta perspectiva, un canvi en la selecció de l'auxiliar implica *sempre* un canvi en la construcció semàntica d'un determinat contingut conceptual. Així, si prenem l'exemple de (22), podem construir el contingut conceptual denotat per *pesar* de dues maneres: com l'atribució d'una propietat ('seixanta quilos') a una entitat ('el Joan'), o bé com un procés originat per una entitat ('el Joan'), que s'entén com la font productora d'alguna cosa (*pes*, en aquest cas). Les dues possibles interpretacions de l'expressió de la mesura es troben ben il·lustrades per les dues paràfrasis existents en català.

- (24) a. El Joan ja fa un metre i mig!
 b. La nau principal és d'uns quinze metres d'amplada

Si assumim que no existeix distinció ontològica entre els nivells sintàctics lèxics i oracionals,²⁴ en contra de les hipòtesis lexicalistes de l'estructura argumental, la variabilitat dels verbs de mesura es deriva fàcilment de la possibilitat d'inserir una arrel en una o altra construcció sintàctica. Tanmateix, si això és així, és difícil explicar per què no tots els verbs de mesura presenten la mateixa variabilitat com s'observa a la jerarquia de l'apartat 2.3.3. (vg. taula 2). Possiblement, no es pot descartar que altres factors hi puguin influir. És possible que el fet que *misurare* no sigui gairebé variable pot estar vinculat a l'existència d'un altra forma verbal agentiva de tipus transitiu que comparteix la mateixa arrel (*Gianni misura la stanza*). Tanmateix, si aquesta fos l'única raó no podríem explicar per què *pesare*, que també té un alternant agentiu, i *durare*, que no en té cap, siguin gualment variables a l'hora de seleccionar l'auxiliar.

24. No desenvoluparem aquest debat en aquest treball per falta d'espai tot i que resulta important per a l'anàlisi que ens ocupa. Així, hem assegurat que en determinats casos la interpretació inacusativa i la inergativa coexisteixen en una mateixa llengua. Implica això que hi ha dues entrades verbals diferents llistades al lèxic? La resposta a aquesta pregunta depèn de l'adopció d'una hipòtesi lexicalista o neoconstruccionista. Així, la variabilitat del significat d'una unitat lèxica es pot atribuir o bé a la pròpia unitat lèxica o al context oracional on apareix. Com hem apuntat al text, les anàlisis neoconstruccionistes han de fer front al problema de la sobregeneració d'estructures i de l'existència de buits en determinades alternances. Les hipòtesis lexicalistes, però, resultarien indesitjables econòmicament i poc explicatives, ja que els casos de variabilitat s'haurien de resoldre sempre com a casos de polisèmia.

En tot cas, veiem que els verbs de mesura admeten dues interpretacions. Així, si admetem que la selecció de l'auxiliar en italià és una bona prova d'inacusativitat (vg. MATEU, 2002), la coexistència de totes dues interpretacions es fa palesa obertament en aquesta llengua. La posició i l'estatus del sintagma de mesura, però, queda pendent. Intentarem resoldre aquesta qüestió a l'apartat següent on explorarem la hipòtesi que la doble naturalesa dels predicats de mesura té conseqüències en el comportament del seu complement.

3.2. *El complement de mesura: adjunt o argument*

Resolta una de les dificultats que plantegen els verbs de mesura intentarem determinar aquella que ha ocupat més espai en la discussió tradicional: la naturalesa del complement de mesura. Un dels errors de les gramàtiques tradicionals ha consistit en intentar classificar aquest element a partir de les seves característiques sintàctiques sense prèviament disposar d'una definició teòrica adient de les nocions de complement directe i circumstancial. Com hem repassat a l'apartat 2, les propietats ambigües dels SM provenen de diferents fonts que resumim a continuació:

- (i) La manca de referencialitat del complement de quantitat, és a dir, el fet que el SM no introdueixi referents discursius.
- (ii) El fet que sota la rúbrica de verbs de mesura s'hi incloguin dues classes sintàctiques verbals que poden coexistir en una mateixa llengua.

La propietat de (i) posa de manifest la necessitat de definir què considerem i què no considerem argument. Segons la teoria de l'estructura argumental presentada a la secció anterior, un argument és aquell element que ocupa una posició sintàctica determinada (d'especificador o de complement) respecte als nuclis funcionals que componen la predicació verbal. L'anàlisi de Hale i Keyser (2002) o Zubizarreta i Oh (en premsa) implica que el SM és un argument verbal. En aquesta anàlisi, semblant a l'anàlisi de (23), el SM ocupa la posició de complement de la preposició de coincidència central, posició ocupa-

da per l'arrel verbal segons la nostra proposta (vg. 23). Al nostre entendre, però, no existeix una relació de predicació directa entre el SM i el subjecte. El que fa el SM és especificar una qualitat de la mesura que denota l'arrel, la qual es relaciona amb el subjecte. Fixem-nos, que el complement de quantitat només és pragmàticament obligatori (vg. 2.2.1.) i que es troba íntimament lligat al significat conceptual denotat per l'arrel (el pes, la durada o el valor), que conceptualment demana una especificació. De fet, l'anàlisi de Hale i Keyser (2002) tindria dificultats per explicar els usos absoluts dels predicats de mesura, que com hem vist no són infreqüents, ja que, segons aquests autors, en aquests casos, hi hauria còpula però no hi hauria predicació.

Veiem, doncs, que segons la nostra definició teòrica d'argument el terme de quantitat és un adjunt. En aquest sentit, el verb de mesura és un verb intransitiu i com a tal s'interpreta en un primer nivell verbal, com ho mostra la pronominalització del subjecte en la construcció causativa romànica (vg. 2.3.2.).

Tot i això, en certes construccions (les interrogatives o les construccions de dislocació) el terme de mesura es pot reprendre per un clític d'acusatiu o per un mot interrogatiu d'objecte. Veiem que les construccions on el terme de mesura s'interpreta com a complement són construccions que impliquen operacions en un nivell postverbal, això és, en el nivell oracional. És possible, doncs, que en aquest nivell aquests adjunts es puguin arribar a interpretar com a arguments, si la dita construcció així ho requereix, i si és possible, és a dir, si existeix un nucli funcional verbal amb la possibilitat d'assignar acusatiu, possibilitat present només en aquells predicats que tenen un argument extern.

Així, la pronominalització no és un fet exclusiu ni dels veritables arguments ni dels predicats transitius, com afirmava el mateix Fabra (1956: §66). El que tenen en comú tots els verbs intransitius que permeten un complement d'acusatiu és la presència d'un argument extern, correlació recollida a la generalització de Burzio (1986), dins de la tradició generativista.

Com hem vist a la secció anterior, la classe dels verbs de mesura és heterogènia. En aquest sentit, alguns verbs de mesura es construeixen com a predicats inergatius, d'altres com a inacusatius i, per

d'altres, totes dues possibilitats coexisteixen, com vèiem a partir de les dades de l'italià. Si ens fixem un cop més en aquesta llengua podem comprovar que hi ha una correlació entre selecció de l'auxiliar i possibilitat de pronominalitzar el complement de quantitat. Si tornem a la jerarquia dels verbs de mesura de la secció 2.3. (vg. Taula 2), els verbs de mesura que es construeixen normalment amb *avere* prefereixen la tematització amb pronominalització. En canvi, els de l'altre extrem de la jerarquia prefereixen una estructura de tematització sense represa pronominal (d'altra banda, com fan els adjunts prototípics).

- (25) a. Cento chilogrammi, Gianni non **li** **ha** mai pesati
       b. *Cento chilogrammi, Gianni non **li** **è** mai pesato
       c. ?Cento chilogrammi, Gianni non **è** mai pesato
- (26) a. Due ore? Quel concerto non **è** durate assolutamente
       b. *Due ore? Quel concerto non **le** **è** durate di certo
       c. ??Due ore? Quel concerto non **le** **ha** durate assolutamente.

El que és crucial, a partir d'aquests exemples és la correlació estricta entre l'auxiliar *avere* i la pronominalització d'acusatiu del complement de quantitat, fet que corrobora la nostra hipòtesi inicial que lligava la doble naturalesa de la classe dels verbs de mesura amb el comportament del complement de quantitat.²⁵

25. Aquesta anàlisi permet explicar per què en les construccions amb clític de represa hi ha sempre un significat escalar afegit. Així, Bosque (1998) afirma que, quan hi ha la possibilitat de reprendre per un clític d'acusatiu el complement de quantitat, la propietat s'interpreta com a extrema i ho exemplifica amb el següent contrast:

- (i) a. Cuatro metros de largo, la habitación no los mide
       b. *Juan cree que la explosión duró un segundo pero en realidad no lo duró

De fet, el clític no només es refereix a la quantitat designada pel terme de mesura, sinó a la porció d'escala que queda per sobre o per sota (en contextos de negació) de la quantitat designada. Com hem vist a la secció 2.2.2., la interpretació quantificacional de tipus inherent és pròpia dels predicats inergatius. És possible que el significat escalar que Bosque atribueix a aquestes construccions estigui relacionat amb el fet que, quan hi ha represa amb un clític d'acusatiu, el verb de mesura es construeix amb una estructura inergativa.

4. CONCLUSIÓ

Com hem vist al llarg d'aquest article, els verbs de mesura han rebut un tractament ampli i divers en la bibliografia. Des de la gramàtica tradicional, el punt crucial de discussió s'ha basat en la classificació del terme de quantitat com a complement directe o circumstancial. Una de les principals dificultats que hem hagut d'enfrontar consisteix en la manca d'una definició teòrica i no ambigua d'aquests termes. Com hem vist, sota l'etiqueta de complement directe, s'hi barregen sovint diferents fenòmens que cal destriar. Per exemple, el complement directe és aquell element que té una sèrie de característiques sintàctiques: és un sintagma nominal en posició postverbal, es pot passivitzar, denota una entitat referencial que participa en l'acció, respon a la pregunta *què*, apareix obligatòriament al costat del verb en l'oració, permet la pronominalització per un clític d'acusatiu, etc. El problema, però, consisteix que no tots els anomenats complements directes compleixen aquests requisits, fet que ens obliga a replantejar-nos la validesa d'aquesta etiqueta i la seva utilitat. En aquest treball hem defensat la idea que els trets sintàctics associats als complements directes no es troben necessàriament lligats. La majoria de vegades són concomitants, però això és el resultat de la conjunció de diferents fenòmens sintàctics independents. En el cas dels verbs de mesura, el complement de quantitat és un adjunt en la fase verbal (del Sv), on es defineixen les relacions temàtiques, però s'interpreta com un argument en la fase oracional (del SC), on s'estableixen les relacions discursives i d'abast, sempre que aquest hagi pogut valorar els trets de cas estructural a Sv.

El segon problema que hem tractat gira al voltant de la variabilitat dins la classe dels verbs de mesura. Aquest fet ha estat àmpliament ignorat dins de la tradició gramatical ja que es partia d'una classificació verbal basada en la divisió dels verbs en transitius i intransitius. No és fins que altres autors, entre ells Fabra i, dins de la gramàtica generativa, Perlmutter (1978), proposen una classificació centrada en la presència/ absència d'argument extern que aquesta qüestió esdevé visible. De fet, la presència/ absència d'argument extern té conseqüències sintàctiques més rellevants, des del punt de vista sintàctic, que la

de l'argument intern ja que, tal com recull la Generalització de Burzio (1986), existeix una correlació entre presència d'argument extern i possibilitat d'aparició d'un complement d'acusatiu.

En definitiva, una revisió dels conceptes tradicionals de transitivitat i complement directe és necessària per poder resoldre la pregunta tradicional al voltant dels verbs de mesura. Com hem vist, la controvèrsia es dissol un cop abandonem la dicotomia transitiu/intransitiu a favor d'una divisió dels predicats en funció de l'argument extern i, a més, canviem la nostra perspectiva de la noció de complement directe. Si bé queden alguns interrogants encara per respondre, la perspectiva adoptada en aquest treball, sens dubte, obre nous camins d'investigació i mostra com determinats fets, com el que ens ha ocupat en aquest treball, poden ser el resultat de la confluència de fenòmens lingüístics de naturalesa diversa.

CRISTINA REAL PUIGDOLLERS
Universitat Autònoma de Barcelona

BIBLIOGRAFIA

- David ADGER (1994): *Functional Heads and Interpretation*, Universitat d'Edimburg, Tesi doctoral.
- David ADGER (1996): *Aspect, Agreement and Measure Phrases in Scottish Gaelic*, dins R. BORSLEY i I. ROBERTS, *The Syntax of the Celtic Languages*, Cambridge, Cambridge University Press, ps. 200-222.
- E. ALARCOS (1994): *Gramática de la lengua española*, VII Madrid, Espasa Calpe.
- J. ALCINA i José María BLECUA (1975): *Gramática Española*, Madrid, Ariel.
- Antoni M. BADIA i MARGARIT (1962): *Gramática catalana*, Madrid, Gredos.
- Evanildo BECHARA (2001): *Moderna gramática portuguesa*, Rio de Janeiro, Lucerna.
- Adriana BELLETTI i Luigi RIZZI (1981): *The syntax of ne: some theoretical implications*, «The Linguistic Review», núm. 1, ps. 101-137.
- Sebastià BONET i Joan SOLÀ (1986): *Sintaxi generativa catalana*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana.
- Hagit BORER (2003): *Structuring sense: An exo-skeletal trilogy*, VI i VII, Oxford, Oxford University Press.

- Ignacio BOSQUE (1998): *Sobre los complementos de medida*, dins Nicole DELBECQUE i Christian de PAEPE (eds.): *Estudios en honor del profesor Josse de Kock*, Leuven, Leuven University Press.
- Ignacio BOSQUE i Pascual MASULLO (1998): *On verbal quantification in Spanish*, dins Olga FULLANA i Francesc ROCA, *Studies on the syntax of central romance languages*, Girona, Universitat de Girona, ps. 9-64.
- Cedric BOECKX (2003): *Islands and Chains: Resumption as stranding*, Amsterdam, John Benjamins.
- Josep M. BRUCART i Gemma RIGAU (2002): *La quantificació*, dins Joan SOLA et al. (ed.): *Gramàtica del català contemporani*, II, cap. 13, Barcelona, Empúries.
- Luigi BURZIO (1986): *Italian Syntax: A Government-Binding Approach*, Dordrecht, Springer.
- Rafael CANO AGUILAR (1981): *Estructuras sintácticas transitivas en el español actual*, Madrid, Gredos.
- Noam CHOMSKY (1995): *The Minimalist Program*, Cambridge, MIT Press.
- Guglielmo CINQUE (1990): *Types of A'-Dependencies*, Cambridge, MIT Press.
- Norbert CORVER (2006): *Getting MP's measure*. Xerrada presentada al 29è GLOW Colloquium, Barcelona, Abril 2006.
- Violeta DEMONTE i Pascual MASULLO (1999): *La predicación. Los complementos predicativos*, dins Ignacio BOSQUE i Violeta DEMONTE: *Gramática Descriptiva de la Lengua Española*, VII, Madrid, Espasa Calpe, ps. 2461-2524.
- Pompeu FABRA (1956): *Gramàtica catalana*, Barcelona, Teide. (Cito per l'ed. 1961)
- Jordi GINEBRA i Anna MONTSERRAT (1999): *Diccionari d'ús dels verbs catalans*, Barcelona, Edicions 62.
- Lluïsa GRÀCIA (1989): *La Teoria temàtica*, Barcelona, Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- Maurice GREVISSE (1993): *Le Bon Usage – Grammaire française*, edició d'André GOOSSE, París, DeBoeck-Duculot.
- Jane GRIMSHAW i Sten VIKNER (1993): *Obligatory Adjuncts and the Structure of Events*, dins Eric REULAND i Werner ABRAHAM (eds.), *Knowledge and Language II: Lexical and Conceptual Structure*, The Netherlands, Kluwer Academic Publishers, ps. 143-155.
- Ken HALE i Samuel Jay KEYSER (1993): *On Argument Structure and the Lexical Expression of Syntactic Relations, A View from Building 20: Essays in Linguistics in Honor of Sylvain*, Cambridge, MIT Press, ps. 53-109.
- Ken HALE i Samuel Jay KEYSER (2002): *Prolegomenon to a Theory of Argument Structure*, Cambridge, MIT Press; «Linguistic Inquiry Monograph».
- M. Lluïsa HERNANZ I Josep M. BRUCART (1987): *La sintaxis. Principios teóricos. La oración simple*, V1, Barcelona, Crítica.

- Judy KEGL i Christiane FELLBAUM (1989): *An analysis of obligatory adjuncts: Evidence from the class of measure verbs*, «Proceedings from the Eastern States Conference on Linguistics», CLC Publications, núm. 5, ps. 275-288.
- W. G. KLOOSTER(1972): *The structure underlying measure phrases sentences*, Dordrecht, Reidel.
- Geraldine LEGENDRE (1989): *Unaccusativity in French*, «Lingua», núm. 79, ps. 95-164.
- Beth LEVIN (1993): *English Verb Classes and Alternations: A Preliminary Investigation*, Chicago, The University of Chicago Press.
- Giuseppe LONGOBARDI (1994): *Reference and Proper Names: A Theory of N- Movement in Syntax and Logical Form*, «Linguistic Inquiry», núm. 25 (4), ps. 609-665.
- Jaume MATEU (2002): *Argument structure: Relational construal at the syntax-semantics interface*, Tesi Doctoral, Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona.
- Jaume MATEU i Laia AMADAS (2001): *Syntactic Tools for Semantic Construal*, article presentat a la Primera Conferència sobre eines per la teoria lingüística (TiLT), Utrecht, Utrecht Institute of Linguistics OTS, July 6-8.
- Jaume MATEU i Gemma RIGAU (2000): *A Minimalist Account of Conflation Processes. Parametric Variation at the Lexicon-Syntax Interface*, dins A. ALEXIADOU. *Theoretical Approaches to Universals*, Amsterdam / Philadelphia, John Benjamins, ps. 211-236.
- Martin MORZYCKI (2004): *Measure DP Adverbials: Measure Phrase Modification in VP* Ms., Université du Québec à Montréal.
- David PERLMUTTER (1978): *Impersonal Passives and the Unaccusative Hypothesis*, «Proceedings of the Fourth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society», núm. 4, ps. 157-189.
- Joan Rafael RAMOS (1992): *Introducció a la sintaxi anàlisi categorial i funcional de l'oració simple*, València, Tàndem.
- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (2005): *Diccionario Panhispánico de dudas*, Madrid, Santillana.
- M. REGULA i J. JERNEJ (1965): *Grammatica Italiana Descrittiva. Su basi storiche e psicologiche*, Berna/Munic, Francke Verlag, ed. 1975.
- Luigi RENZI, G. SALVI i A. CARDINALETTI (1995): *Grande grammatica italiana di consultazione*, vol I, Bolonya, Il Mulino.
- Luigi RIZZI (1990): *Relativized Minimality*, Cambridge, MIT Press.
- Gemma RIGAU (2002): *Els complements adjunts*, dins Joan SOLÀ, et al. (ed.), *Gramàtica del català contemporani*, II, cap. 15, Barcelona, Empúries.
- Joana ROSSELLÓ (2002): *El SV, I. Verb i arguments verbals*, dins Joan SOLÀ et al. (ed.), *Gramàtica del català contemporani*, II, cap. 13, Barcelona, Empúries.

- Josep RUAIX (1979): *El català en fitxes/2, morfologia i sintaxi*, Moià, J. Ruaix.
- Cristina SÁNCHEZ i LÓPEZ (1999): *Los cuantificadores: clases de cuantificadores y estructuras cuantificativas*, dins Ignacio BOSQUE i Violeta DEMONTE, *Gramática Descriptiva de la Lengua Española*, VI (17), Madrid, Espasa Calpe, ps. 1025-1188.
- Carlota SMITH (1991): *The Parameter of Aspect*, Dordrecht, Kluwer Academic Press.
- J. SMITH (1992): *Circumstantial complements and direct objects in the Romance languages: configuration, Case, and thematic structure*, dins Ignacio ROCA, *Thematic Structure: Its Role in Grammar*, Dordrecht, Foris Publications, ps. 293-316.
- Antonella SORACE (2000): *Gradients in Auxiliary Selection with Intransitive Verbs*, «Language», núm 76 (4), ps. 859-890.
- Antonella SORACE (2004): *Gradience at the Lexicon-Syntax Interface: Evidence from Auxiliary Selection and Implications for Unaccusativity*, dins Artemis ALEXIADOU, E. ANAGNOSTOPOULOU i Martin EVERAERT, *Unaccusativity Puzzle: Explorations of the Syntax-lexicon Interface*, Nova York, Oxford University Press, ps. 243-268.
- Robert ZAMPARELLI (1995): *Layers in the Determiner Phrase*. Tesi doctoral, New York, Rochester University.
- Maria Luísa ZUBIZARRETA i E. OH (en premsa): *On the syntactic composition of manner and motion*, Cambridge, MIT Press.